

Karol Bogdański*

Europejski Trybunał Praw Człowieka jako determinant ochrony praw człowieka w systemie europejskim – aspekty wybrane

Streszczenie

Europejski Trybunał Praw Człowieka odgrywa kluczową rolę w egzekwowaniu praw podstawowych oraz wyznaczaniu standardów ochrony praw człowieka w mechanizmie europejskim. ETPC swoim orzecznictwem kształtuje standardy ochrony powyższych praw, zwłaszcza w kontekście Europejskiej Karty Praw Podstawowych. Celem niniejszego artykułu jest analiza roli ETPC jako gwaranta sądowej ochrony praw człowieka na poziomie międzynarodowym, uwzględniając zarówno podstawy prawne jego działania, jak i analizując realizację wykonywania orzeczeń Trybunału i egzekwowania ochrony praw podstawowych, w tym przez Polskę. Tekst przedstawia przegląd i omówienie wybranych spraw, które zasługują na dokładniejsze pochylenie się nad nimi. Przedstawione w tekście przypadki poruszają problematykę prawa do sądu oraz rozważania w kontekście rzeczywistości cyfrowej, a wolności do wyrażania opinii.

Słowa kluczowe: Europejski Trybunał Praw Człowieka, Unia Europejska, prawa człowieka, sądownictwo europejskie, prawa podstawowe

The European Court of Human Rights as a Determinant of Human Rights Protection in the European System – Selected Aspects

Abstract

The European Court of Human Rights (ECtHR) plays a pivotal role in the enforcement of fundamental rights and the development of human rights protection standards within the European legal framework. Through its jurisprudence, the ECtHR contributes significantly to shaping the scope and content of these standards, particularly in relation to the Charter of Fundamental Rights of the European Union. This article aims to examine the Court's function as a guarantor of judicial human rights

* Student III roku prawa, Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie, Wydział Prawa i Ekonomii, e-mail: bogdanski.k@outlook.com, <https://orcid.org/0009-0003-9586-8776>

© by the author, licensee University of Lodz – Lodz University Press, Lodz, Poland. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution license CC-BY-NC-ND 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)
Received: 20.04.2025. Verified: 22.06.2025. Accepted: 10.10.2025.

protection at the international level. The analysis encompasses both the legal foundations of the Court's operation and the mechanisms for implementing and enforcing its judgments concerning fundamental rights. The article offers a review and critical discussion of selected landmark cases that warrant in-depth consideration. The cases discussed address, among other issues, the right to a fair trial, freedom of expression, and the challenges arising in the context of digital realities.

Keywords: European Court of Human Rights, European Union, human rights, European judiciary, fundamental rights

1

Celem niniejszej publikacji jest omówienie wybranych aspektów aktualnej problematyki, związanej z dynamicznym wpływem orzecznictwa oraz działalności Europejskiego Trybunału Praw Człowieka na sferę ochrony praw podmiotowych. Zdaniem autora istotne jest przybliżenie wybranych aspektów funkcjonowania instytucji ETPC. Autor w tekście stosuje metodę komparatystyczną, dogmatyczno-prawną oraz metodę hermeneutyczną połączoną z metodą logiczno-dedukcyjną. Pozwala to wyczerpująco przedstawić wybrane przez autora zagadnienia omawiane w dalszej części tekstu. Podczas starań wypracowania systemu europejskiego przełomowym momentem było utworzenie przez 10 krajów Rady Europy, czyli organizacji międzynarodowej, której celem jest ochrona praw człowieka, demokracji oraz promowanie jedności w Europie. Omawiany temat stanowi liczne przedmioty badań naukowych¹. Siedzibą Rady jest Strasburg (Francja). Rada Europy skupia się na wspólnych aspektach problematycznych, występujących wśród państw wspólnotowych. Głównym obszarem zainteresowania Rady Europy pozostają prawa człowieka oraz monitorowanie ich przestrzegania, jednak szeroko pojętą uwagę Rada skupia również wokół praw mniejszości, np. mniejszości etnicznych, praw migrantów czy też kwestiach zdrowotnych². W skład Rady Europy wchodzi m.in. Komisarz Praw Człowieka Rady Europy, czyli organ pełniący funkcję wspierającą dla członkowskich instytucji ombudsmanskich wraz z innymi instytucjami zajmującymi się monitorowaniem i przestrzeganiem praw podstawowych³. W 1950 r. doszło do przyjęcia Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, która jest centralnym aktem prawa europejskiego, stanowiącym gwarant praw i wolności oraz ich poszanowania we wszystkich państwach członkowskich⁴. Ustanawia ona rozbudowany mechanizm kontroli przestrzegania praw i wolności oraz tworzy sieć obiektywnych obowiązków, które korzystają ze „zbiorowego zagwarantowania”⁵. Priorytetowym celem dla kształtujących się mechanizmów ochronnych było ustanowienie efektywnego, niezależnego i międzynarodowego organu prawnego, którego podstawowym zadaniem było rozstrzyganie międzynarodowych sporów⁶.

1 D. Zahirović, *Is There Something New in the European Union? – Right to a Fair Trial According to the Charter of Fundamental Rights of the European Union*, „Anali Pravnog fakulteta broj” 2018, nr 22.

2 A. Krzywoń, *Europejski system ochrony praw i wolności – Rada Europy*, [w:] A. Krzywoń, W. Brzozowski, M. Wiącek, *Prawa człowieka*, Warszawa 2023, s. 77 i nast.

3 Tamże, s. 78 i nast.

4 Tamże.

5 Preambuła do EKPCz, zob. również wyrok ETPC z 4.02.2005 r., 46827/99 oraz 46951/99, Mamatkulov i Askarov przeciwko Turcji.

6 A. Krzywoń, *Europejski...*, s. 80 i nast.

2

Integralnym elementem mechanizmu przewidzianego w Konwencji było powołanie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, niezależnego organu sądowego, mającego za zadanie monitorowanie przestrzegania postanowień konwencji oraz rozstrzyganie w sytuacjach ich naruszenia⁷. Skupiając się szerzej nad analizą uregulowań dotyczących ETPC w EKPC, należy przyrzeć się rozdziałowi drugiemu⁸. W rozdziale drugim określono budowę ustrojową ETPC, właściwość spraw, w których przedmiocie orzeka Trybunał. Niniejszy rozdział określa również całą procedurę postępowania przed Trybunałem, jak i rodzaj wydawanych przez niego orzeczeń. Protokołem dodatkowym nr 16 (z 1.08.2018 r.) do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka⁹, podpisanym 2 października 2013 r., wprowadzono możliwość, by sądy i trybunały krajowe państw-stron w przypadku toczącego się postępowania zwracały się do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka o wydanie opinii doradczej. Choć mechanizm ten przypomina instytucję pytań prejudycjalnych kierowanych do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, jego charakter jest bardziej ograniczony¹⁰. Protokół wszedł w życie 1 sierpnia 2018 r., po ratyfikacji przez dziesięć pierwszych państw. Obecnie obowiązuje w 22 z 46 krajów należących do Rady Europy – Polska jednak nie należy do tej grupy. Trybunał rozpatruje sprawy przede wszystkim ze skarg indywidualnych, choć oczywiście dozwolone są skargi międzypaństwowe, to te pierwsze stanowią znaczną większość spraw zawisłych przed ETPC¹¹. Skarga indywidualna przysługuje każdemu, w którego ocenie doszło do naruszeń postanowień zawartych w omawianej konwencji¹². Prawo do wniesienia skargi jest również sposobem monitorowania wykonywania postanowień konwencji. Instytucja ta nawiązuje do istniejącej w polskim systemie prawnym skargi konstytucyjnej, wnoszonej do Trybunału Konstytucyjnego.

3

Art. 38 EKPC¹³ stanowi o obowiązku współpracy układających się Stron z Trybunałem¹⁴, źródło tego obowiązku przywołane powyżej określa pozytywną przesłankę dla skarżącego, ponieważ państwo niewywiązujące się z postanowień konwencji, w trakcie postępowania przed ETPC, jest kwalifikowane jako jej naruszenie. Przechodząc do problematyki wykonywania orzeczeń Trybunału, w momencie, kiedy państwo np. nie podejmuje współpracy, ignoruje żądania w sprawie zawisłej przed ETPC. Jednak warto wskazać, że w sytuacji, kiedy doszło do wydania orzeczenia w sprawie, a państwo wykonuje orzeczenie

7 T. Jurczyk, *The Role of the Court of Justice of the European Union in Setting European Union Standards of Protection of Fundamental Rights*, [w:] *Międzynarodowa ochrona praw człowieka – współczesne problemy na świecie*, red. M. Jabłoński, T. Jurczyk, P. Gutierrez, Wrocław 2015, s. 141 i nast.; A.M. Hryb, *Protection of Human Rights in the European Union: General Principles*, „Analytical and Comparative Jurisprudence” 2025, s. 859 i nast.

8 *Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Tom II. Komentarz do artykułów 19–59 oraz Protokołów dodatkowych*, red. L. Garlicki, Warszawa 2011, s. 184 i nast.

9 Protokół nr 16 do Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, sporządzony w Strasburgu dnia 2.10.2013 r., CETS nr 214.

10 J.D. Harris, M. O’Boyle, E.P. Bates, C.M. Buckley, *Law of the European Convention on Human Rights*, 2018.

11 E. Łętowska, *Dyskurs prawniczy w Polsce: miejsce i znaczenie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2023, nr 11, s. 13 i nast.

12 A.M. Hryb, *Protection...*, s. 863 i nast.; O. Buzunko, Y. Krasnova, *Features of Judicial Protection of Environmental Rights of Citizens in the European Court of Human Rights*, „Law. Human. Environment” 2022, t. 13, s. 8 i nast.

13 Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, sporządzona w Rzymie 4.11.1950 r., zmieniona następnymi Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz.U. z 1993 r., nr 61, poz. 284 ze zm.).

14 L. Garlicki, *Sądownictwo a prawo europejskie*, [w:] *Polskie prawo konstytucyjne*, Warszawa 2023, s. 506 i nast.

jedynie częściowo, to wówczas nie można mówić o naruszeniu art. 38 konwencji¹⁵. W doktrynie wskazuje się, że obowiązek współpracy winien być egzekwowany w pełnym zakresie, tj. we wspomnianych wyżej przypadkach, bez wyjątków, o których wypowiadał się trybunał¹⁶. Natomiast w przypadku, kiedy państwo odmawia wykonywania orzeczenia, zasłaniając się przepisami krajowymi, w świetle reguły określonej we wspomnianym wyżej postanowieniu konwencji i orzecznictwa trybunału, takie ustosunkowanie się państwa wobec wyroku może być uznane jedynie wyjątkowo¹⁷. ETPC wielokrotnie w swoim orzecznictwie zajmował się jurysdykcją dotyczącą takich sytuacji jak przekazanie dokumentów. Reasumując, państwo nie ma podstaw do uchylania się od żądania określonego przez ETPC, nawet jeśli pod uwagę bierzemy dokumenty z nadaną klauzulą tajności.

4

W kontekście powyższych rozważań zasadnym wydaje się poddanie analizie praktyki wykonywania orzeczeń ETPC przez władze polskie. W ramach niniejszej analizy przedstawiony zostanie Raport z wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka przez Polskę za 2023 r. (stan na dzień 31.12.2023 r.)¹⁸. Omawiany raport został sporządzony przez Pełnomocnika Ministra Spraw Zagranicznych do spraw Postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka, na podstawie § 2 ust. 1 pkt 4 Zarządzenia nr 73 Prezesa Rady Ministrów z 19.07.2007 r. w sprawie utworzenia Zespołu do spraw Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Przedstawienie niniejszego raportu pozwoli na ocenę skuteczności wykonywania orzeczeń ETPC. W 2023 r. Polska była przedmiotem 81 niekorzystnych orzeczeń (na 261 skarg) oraz 38 orzeczeń korzystnych (na 991 skarg), natomiast rządowi komunikowano 421 nowych skarg¹⁹. W omawianym okresie zaobserwować możemy trend spadkowy, w 2023 r. do Trybunału wpłynęło ok. 300 skarg mniej niż w 2022 r., wówczas do rozpoznania zostało przedstawionych 2889 skarg wniesionych przeciwko Polsce, przywołać dla porównania można również dane za lata 2020. – 1628 skarg, 2019 r. – 1834 skargi²⁰. We wskaźniku liczby skarg, opracowanym przez Trybunał, liczba skarg przypadająca średnio na jednego obywatela wyniosła 0,50, podczas gdy średnia europejska to jest 0,41. Lata poprzednie ukazywały większy wynik wskaźnika średniej europejskiej, bowiem w 2022 r. wynosiła 0,54. Polska zajęła 23 miejsce wśród państw członkowskich pod względem wpływających nowych skarg w przeliczeniu na liczbę ludności. Sprawy przeciwko Polsce zawisłe przed ETPC stanowiły 2,4% wszystkich skarg²¹. Jeśli chodzi o materię wniesionych skarg, to dane wynikające z raportu nakreśliły następujący zarys: 239 skarg dotyczyło przewlekłości postępowania oraz braku skutecznego środka odwoławczego (szczegółowo 142 sprawy dotyczące przewlekłości postępowań cywilnych, 90 spraw dotyczących przewlekłości postępowań karnych oraz 6 spraw dotyczących przewlekłości postępowań administracyjnych i 1 sprawa z zakresu przewlekłości postępowania dyscyplinarnego), przed trybunałem zawisły również skargi dotyczące wymiaru sprawiedliwości w liczbie 115 takich spraw²². Były to najliczniejsze obszary, w których zakresie wnoszono skargi. Raport omawia również

15 I.C. Kamiński, *Obowiązek współpracy państwa z Europejskim Trybunałem Praw Człowieka*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2013, nr 10, s. 10 i nast.

16 Tamże, s. 11 i nast.

17 Tamże, s. 12 i nast.

18 *Raport z wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka przez Polskę za 2023 r. stan na dzień 31.12.2023*, <https://www.gov.pl/web/dyplomacja/raporty-roczne-rzadu-na-temat-wykonywania-orzeczen-etpc> (dostęp: 9.04.2025).

19 Tamże, s. 4.

20 Tamże, s. 45.

21 Tamże.

22 Tamże, s. 46–48.

skargi na postępowania z udziałem cudzoziemców oraz skargi dotyczące praw dostępu do sądu, jak również sprawy dotyczące praw osób osadzonych, prawa do poszanowania wolności i bezpieczeństwa osobistego, stanowiły one jednak mniejszość przedmiotów spraw. W 2023 r. Trybunał orzekał 121 razy w sprawie 1254 skarg, w tym 38 orzeczeń korzystnych dla rządu ws. 991 skarg, następnie 81 orzeczeń niekorzystnych dla rządu ws. 261 skarg. Jeśli chodzi o samą kwestię wykonywania orzeczeń, Komitet Rady Ministrów Europejskich zakończył nadzór nad 50 orzeczeniami ETPC i tym samym uznał, że Polska podjęła niezbędne, wyczerpujące działania celem wykonania orzeczenia²³. Z końcem 2023 r. Trybunał przeciwko Polsce, w trybie wykonawczym, orzekał 131 razy (tym 111 wyroków i 20 decyzji zatwierdzających ugody), czyli o 6 spraw więcej niż pod koniec 2022 r.²⁴

5

Na poziomie doktrynalnym szczególnie kontrowersje budzi kwestia współistnienia dwóch sądów międzynarodowych w Europie – ETPCz i TSUE²⁵, niezazębiające się, ale działające z wzajemnym poszanowaniem obszaru działania²⁶. Mimo szerokiego zakresu, jaki obejmuje prawo UE, nie da się uniknąć naruszeń m.in. w zakresie materii praw człowieka. Zasadnym w tym miejscu jest postawienie pytania, który z organów powinien mieć „ostatnie zdanie”²⁷. Istotnym elementem funkcjonowania ETPC jest relacja z systemem ochrony praw człowieka w UE, ponieważ należy zauważyć, że UE nie jest stroną EKPC, więc do tego momentu nie ma ona zdolności, aby kierować do Trybunału skargi, które kierowane są przeciwko UE. Wobec tego żywo powraca temat przystąpienia UE do EKPC, jednak prace w tym zakresie są cały czas obecne na kanwie prawa europejskiego²⁸. Sam pomysł przystąpienia UE do EKPC zrodził się w połowie lat 70. ubiegłego wieku, wtedy już TSUE w swej opinii nr 2/94 zwrócił uwagę, że w tamtejszym stanie prawnym żaden z przepisów ówczesnego prawa unijnego nie upoważniał UE do stanowienia przepisów lub zawierania umów, które miały traktować o ochronie praw człowieka²⁹. W takim stanie prawnym przystąpienie do EKPC było możliwe jedynie na mocy zmiany traktatów. Nie wyniosło to omawianego zagadnienia do rzeczywistych działań, a jedynie przyjęcia stanowiska, iż UE szanuje gwarantowane przez EKPC prawa podstawowe³⁰. Po negatywnej opinii pomocniczej nr 2/1331³¹, wydanej przez TSUE, orzekł on, iż porozumienie w sprawie przystąpienia UE do EKPC nie jest zgodne z art. 6 ust. 2 TUE ani z Protokołem (nr 8) dotyczącym artykułu 6 ustęp 2 Traktatu o Unii Europejskiej w sprawie przystąpienia Unii do EKPC. TSUE uzasadniał swoje stanowisko, argumentując, że przystąpienie UE do EKPC może godzić w szczególne cechy prawa unijnego oraz jego autonomię, TSUE powziął również wątpliwości co do trybu wydawania opinii doradczych przez ETPC, bowiem zgodnie z art. 267 TFUE³² prerogatywa do wykładni prawa UE przysługuje wyłącznie TSUE.

23 Tamże, s. 58.

24 Tamże, s. 59.

25 T. Lock, *The ECJ and the ECtHR: The Future Relationship between the Two European Courts*, [w:] *The Law and Practice of International Courts and Tribunals*, Holandia 2010, s. 375 i nast.

26 L. Garlicki, *Przystąpienie UE do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka – przygotowania i problemy*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2011, nr 1, s. 14 i nast.

27 T. Lock, *The ECJ...*, s. 380 i nast.

28 N. Półtorak, *Przystąpienie Unii Europejskiej do Konwencji o Ochronie Praw Człowieka – projekt umowy akcesyjnej a prawo UE*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2012, nr 9, s. 4.

29 T. Lock, *The ECJ...*, s. 387 i nast.

30 N. Półtorak, *Przystąpienie...*, s. 6 i nast.

31 Opinia TS z 18.12.2014 r., 2/13, ECLI:EU:C:2014:2454, 2014, nr 12, pkt 8 i nast.

32 Traktat ustanawiający europejską wspólnotę gospodarczą (Dz.U. z 2004 r., nr 90, poz. 864/2 ze zm.).

W myśl Protokołu nr 16 podobne uprawnienie zostało przyznane ETPC, co wywołało wiele kontrowersji z tym związanych. Wątpliwości z przystąpieniem UE do EKPC wzbudziło również możliwe naruszenie art. 344 TFUE, a to przez art. 33 EKPC. Przedmiotowy problem w ocenie TSUE mógłby doprowadzać do sporów między państwami członkowskimi lub między nimi a Unią z powodu kwestionowania prawa UE³³. W opinii podnoszono również problem dotyczący zasad funkcjonowania procedury współpозwania, postanowienia te nie gwarantują zachowania szczególnych cech UE. Rozwijając tę kwestię, wyjaśnić należy założenie działania UE lub państw członkowskich w charakterze współpозwanych w sprawie zawisłej przed ETPC, ponieważ musiałyby one przedstawić pozytywną przesłankę do uznania ich za stronę. ETPC orzeka przede wszystkim w świetle uwiarygodnienia faktów, które dalej służyłyby do dopuszczenia w sprawie. Rodzi to pewien problem, bowiem zgodnie z takim działaniem kontrolnym, przeprowadzanym przez ETPC, zostałby on zmuszony do oceny prawa UE, a to podlega zastrzeżeniu dla TSUE³⁴. Wobec powyższego w opinii stwierdzono problem ze skutecznym wydaniem wiążącej, dla UE lub państwa, decyzji. Zdecydowanie stwierdzić można, iż relacje EKPC z prawem UE oraz ETPC z TSUE pozostają w pewnych rozbieżnościach. Powyższa sytuacja zdecydowanie utrudniła integrację dwóch systemów ochrony praw człowieka. Stanowisko wyrażone przez TSUE zaznaczyło działanie na rzecz ochrony autonomii prawa UE, Trybunał wykazał wiele wątpliwości i wskazał na liczne potencjalne konflikty EKPC z prawem unijnym³⁵. Mimo pewnych rozbieżności kompetencyjnych TSUE oraz ETPC dążą do harmonizacji standardów ochrony praw jednostki. W praktyce TSUE coraz częściej korzysta z dorobku orzeczniczego ETPC, zwłaszcza przy interpretacji przepisów Karty Praw Podstawowych UE, co sprzyja konwergencji w zakresie podstawowych wartości, takich jak prawo do sądu, wolność wypowiedzi czy zakaz niehumanitarnego traktowania³⁶.

6

W końcowej części niniejszego tekstu warto przyjrzeć się kształtowaniu orzecznictwa ETPC na przykładach skarg, których przedmiotem były roszczenia z bardzo szerokim przekrojem naruszeń praw człowieka określonych w EKPC. Zakres jurysdykcji Trybunału rozciąga się na liczne ciekawe przypadki. Dalsza część wykaże wybrane przykłady takich orzeczeń. Swoim orzecznictwem z 13.03.2013 r. ETPC w sprawie *Neij i Sunde Kolmisoppi v. Szwecja*³⁷ uznał skargę za niedopuszczalną z powodu jej oczywistej bezzasadności. Przedmiotem skargi była sprawa „The Pirate Bay”, serwisu internetowego, który umożliwiał użytkownikom przesyłanie, pobieranie i udostępnianie różnych plików cyfrowych. Frederik Neij i Peter Sunde Kolmisoppi w 2008 r. zostali oskarżeni o popełnienie licznych przestępstw przeciwko prawom autorskim. Podczas trwania procesu do sprawy oskarżonych dołączały firmy z branży rozrywkowej, które to wniosły prywatne skargi. W kwietniu 2009 r. Sąd Rejonowy w Sztokholmie skazał obu na rok więzienia i uznał ich wspólną, wraz z innymi oskarżonymi, odpowiedzialność za szkody w wysokości ok. 3,3 miliona euro. W listopadzie 2010 r. Sąd Apelacyjny w Svea złagodził im kary więzienia, ale równocześnie podniósł kwotę odszkodowań do ok. 5 milionów euro. W przedmiotowej sprawie skarżący wywozili, że skazanie ich za powyższe przestępstwa stanowiło bezprawne naruszenie wolności wypowiedzi.

33 J. Sozański, *Przystąpienie Unii Europejskiej do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Glosa do opinii TS z dnia 18 grudnia 2014 r.*, 2/13, „Państwo i Prawo” 2016, nr 8, s. 122–129.

34 Opinia TS z 18.12.2014 r., 2/13, pkt 8 i nast.

35 Tamże; J. Sozański, *Przystąpienie...*, s. 122 i nast.

36 T. Lock, *The ECJ...*, s. 395 i nast.; R. Spano, *The Rule of Law as the Lodestar of the European Convention on Human Rights: The Strasbourg Court and the Independence of the Judiciary*, „European Law Journal” 2021, t. 27.

37 M.A. Nowicki, *Neij i Sunde Kolmisoppi przeciwko v. Szwecji – decyzja ETPC z dnia 19 lutego 2013 r., skarga nr 40397/12*, [w:] M.A. Nowicki, *Europejski Trybunał Praw Człowieka. Wybór orzeczeń 2013*, LEX/el. 2014.

Uzasadniając swoje stanowisko, oskarżeni wskazali, iż nie mogą oni odpowiadać za to, w jaki sposób z serwisu „The Pirate Bay” korzystają jego użytkownicy³⁸. Tłumaczyli, że pierwotnym zamysłem powstania powyższego serwisu była wymiana legalnych danych przez sieć Internet. Zdaniem linii obrony oskarżonych, która miała na celu wykazanie odpowiedzialności za przestępstwo tych, którzy te materiały udostępniali, oni nie powinni w tej sprawie odpowiadać. Skarżący zarzucili naruszenie art. 10 EKPC (wolność wyrażania opinii), w swoim stanowisku wskazali niniejszy przepis jako gwarant prawa do oferowania usług w Internecie, który może zostać wykorzystany w celach zarówno legalnych, jak również tych nielegalnych. W statystykach raportowanych przez ETPC zauważamy, że skargi dotyczące ingerencji w wolność wyrażania opinii, przekazywania informacji oraz wolności słowa są jedynymi z najczęściej powoływanych przez występujących ze skargami do Trybunału³⁹. Skargi kierowane w przywołanym powyżej zakresie są również tymi, które są najczęściej uznawane jako „oczywiście bezzasadne”. Art. 10 ust. 2 EKPC stanowi: „korzystanie z tych wolności [...] może podlegać takim wymogom formalnym, warunkom, ograniczeniom i sankcjom, jakie są przewidziane przez ustawę i niezbędne w społeczeństwie demokratycznym w interesie bezpieczeństwa państwowego, integralności terytorialnej lub bezpieczeństwa publicznego ze względu na konieczność zapobieżenia zakłóceniu porządku lub przestępstwu, z uwagi na ochronę zdrowia i moralności, ochronę dobrego imienia i praw innych osób oraz ze względu na zapobieżenie ujawnieniu informacji poufnych lub na zagwarantowanie powagi i bezstronności władzy sądowej”. Trybunał w myśl powyższego przepisu zobowiązany jest do oceny prawidłowości wyważenia praw różnych podmiotów przez władze krajowe. Zapadła decyzja w sprawie *Neij i Sunde Kolmisoppi v. Szwecja* jest orzeczeniem zdecydowanie istotnym. Orzeczenie dotyczy Internetu, więc Trybunał musiał zająć stanowisko w przedmiotowej sprawie, zwłaszcza w obliczu szybkiego rozwoju Internetu – z każdym rokiem będzie rodzić się coraz więcej wątpliwości materii prawnej i stosowania progresywnej wykładni⁴⁰. ETPC w przedmiotowej sprawie uznał, że ze względu na swoją dostępność i możliwości w sferze przechowywania i przekazywania ogromnych ilości informacji, Internet odgrywa ważną rolę w zwiększeniu społecznego dostępu do wiadomości i ułatwianiu dzielenia się informacjami i ogólnego rozpowszechniania ich, a art. 10 odnosi się nie tylko do treści informacji, ale również do środków ich przekazywania lub odbierania, jako każde ograniczenie nałożone na środki z konieczności oznacza ingerencję w prawo do otrzymywania i przekazywania informacji. Trybunał uznał, że istniały ważne względy przemawiające za ograniczeniem wolności wypowiedzi skarżących. Ponadto, sądy szwedzkie przedstawiły istotne i wystarczające powody do uznania, że działania skarżących na ich komercyjnej stronie internetowej TPB oznaczały zachowanie przestępcze wymagające odpowiedniego ukarania. Uzasadniło to zdaniem Trybunału taką ingerencję, zwrócono również uwagę na to, że skazanie nastąpiło w sposób prawnie uzasadniony i wykonywało ochronę praw autorskich⁴¹. Warto wspomnieć, że do skazanych kierowano uprzednio żądania usunięcia materiałów podlegających ochronie prawa autorskiego. Takie żądania nie zostały spełnione, a kara została wymierzona oskarżonemu w sposób proporcjonalny, więc w konsekwencji skarga podlegała odrzuceniu. Sprawa *Neij i Sunde Kolmisoppi v. Szwecja* porusza kwestię wymiany plików w Internecie, ETPC stwierdził podleganie takiej wymiany ochronie konwencji⁴². Omawiana sprawa może wywoływać kontrowersje zarówno w nauce, jak i orzecznictwie z powodu swojej specyficznej wykładni prawa, dokonanej przez Trybunał. Rozważania ETPC skupiają się również w kręgu prawa do sądu. Kolejna omawiana sprawa dotyczyła naruszenia prawa do rzetelnego procesu sądowego, w wyniku którego skarżący został skazany na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania za psychiczne znęcanie się nad swoimi

38 Decyzja ETPC z 19.02.2013 r., *Kolmisoppi v. Szwecja*, skarga nr 40397/12.

39 Analysis of statistics by ECHR, https://public.tableau.com/app/profile/echr/viz/Analysis_statistics/Overview (dostęp: 9.04.2025).

40 M.A. Nowicki, *Neij...*

41 N. Zawadzka, *Glosa do decyzji ETPC z dnia 19 lutego 2013 r., 40397/12*, LEX/el. 2013.

42 N. Zawadzka, *Glosa...*

dziećmi poprzez poddawanie ich nadmiernym praktykom religijnym. Sprawa jest związana z konstytucyjnym gwarantem z art. 45 Konstytucji RP⁴³ oraz gwarantowanego na szczeblu międzynarodowym prawa do rzetelnego procesu sądowego, czyli art. 6 EKPC. W skardze D. Cupiał zarzucił polskiemu sądowi niezachowanie odpowiedniego uzasadnienia wyroku, realizowanego w zakresie prawa do rzetelnego rozstrzygnięcia procesu. Sprawa *Cupiał v. Polska*⁴⁴ dotyczyła postępowania o dopuszczenie się, przez skarżącego, znęcania psychicznego nad żoną oraz trójką dzieci. Dokładniej mówiąc, chodziło o poddawanie rodziny nadmiernym praktykom religijnym przez oskarżonego. Zarzuty przedstawione przez zawiadamiającą żonę, dotyczące wyżej przywołanych czynów zostały potwierdzone w opiniach psychologicznych i pedagogicznych oraz przez powołanego w sprawie biegłego psychologa. Z opinii wynikało, że dzieci oskarżonego wykazywały oznaki zaburzeń emocjonalnych charakterystycznych dla ofiar przemocy psychicznej. Prokurator w dniu 26 marca 2007 r. przedstawił skarżącemu zarzut znęcania się nad osobami najbliższymi, tj. o czyn z art. 207 § 1 kodeksu karnego⁴⁵. Podczas trwania postępowania przed sądem pierwszej instancji uzyskano kolejne opinie dotyczące dzieci, przeprowadzono również dowody z przesłuchania świadków. Na rozprawie najstarsza córka oskarżonego złożyła korzystne dla niego zeznania, wskazując m.in., że ojciec nie znęcał się nad dziećmi, a po uzyskaniu pełnoletniości, jeszcze w trakcie trwania procesu, zamieszkała z ojcem. Sąd skazał skarżącego na karę jednego roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres trzech lat, a następnie Sąd Okręgowy w Lublinie utrzymał w mocy wyrok sądu pierwszej instancji⁴⁶. Sąd odwoławczy uznał, że Sąd Rejonowy prawidłowo ocenił materiał dowodowy i ustalił stan faktyczny sprawy. W przedmiotowej sprawie ETPC ocenił, że sądy krajowe niewłaściwie uzasadniły rozstrzygnięcie w zakresie materii wolności i uznał skargę za dopuszczalną. Trybunał stwierdził, iż art. 6 gwarantuje prawo do rzetelnego procesu, to nie ustanawia żadnych zasad dotyczących dopuszczalności dowodów, która jest przede wszystkim kwestią podlegającą regulacji prawa krajowego⁴⁷. Zgodnie z przyjętym i utrwalonym orzecznictwem ETPC wyroki sądów powinny zawierać odpowiednio sporządzone uzasadnienie, dokładne określenie zakresu tego obowiązku powinno wynikać z okoliczności danej sprawy. Realia sprawy *Cupiał v. Polska* sprowadziły przez Trybunał uwagę na kwestię ustalenia przez sądy krajowe, czy praktykowane przez oskarżonego czyny mogły stanowić „niebezpieczne praktyki”. Sądy pierwszej oraz drugiej instancji, uznając skarżącego za winnego, ustaliły i uznały jego praktyki za niebezpieczne. Zostało to stwierdzone na podstawie opinii biegłych i zeznań świadków. W analizowanym orzeczeniu ETPC zwrócił szczególną uwagę na sposób, w jaki sądy krajowe traktowały opinie biegłego psychologa. Skarżący wielokrotnie kwestionował jej bezstronność, zarówno w toku postępowania krajowego, jak i przed Trybunałem, jednak jego zarzuty były ignorowane bądź odrzucone bez szczegółowego uzasadnienia. Trybunał podkreślił, że niemal wszystkie opinie psychologiczne sporządzone w sprawie dzieci skarżącego pochodziły od tej samej biegłej, która brała czynny udział w postępowaniu nie tylko jako autorka opinii psychologicznych, lecz także jako psycholog obecny przy przesłuchaniach małoletniego w tzw. warunkach niebieskiego pokoju. W ocenie Trybunału, w kontekście zaawansowanego konfliktu rodzinnego oraz istotnego znaczenia opinii psychologicznych dla rozstrzygnięcia sprawy, obowiązkiem sądów krajowych było przeprowadzenie pogłębionej analizy wiarygodności tych dowodów. Zaniechanie to mogło, zdaniem Trybunału, prowadzić do naruszenia prawa do rzetelnego procesu sądowego, zagwarantowanego w art. 6 EKPC. Rozstrzygając sprawę, Trybunał zwrócił uwagę na oddalenie zarzutów apelacyjnych obrony odnoszących się do zeznań złożonych przez najstarszą córkę oskarżonego, stawiających go w pozytywnym świetle. ETPC uznał, że sądy na poziomie krajowym niewystarczająco dokładnie zbadały zasadność argumentów skarżącego, a tym samym nie spełniły

43 Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U., nr 78, poz. 483 ze zm.).

44 Wyrok ETPC z 9.03.2023 r., *Cupiał v. Polska*, skarga nr 67414/11, pkt 1 i nast.

45 Ustawa z 6.06.1997 r. Kodeks karny (t.j. Dz.U. z 2025 r., poz. 383).

46 *Cupiał v. Polska*, pkt 38 i nast.

47 N. Zawadzka, *Glosa...*

jednego z wymogów rzetelnego procesu – mianowicie nie przedstawiły odpowiedniego uzasadnienia swoich decyzji⁴⁸. W związku z powyższym doszło do naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji. Trybunał wielokrotnie wypowiadał się w materii omawianej w ramach niniejszej sprawy, chociażby wyrok Wielkiej Izby w sprawie *Moreira Ferreira v. Portugalia* sformułował wytyczne dotyczące stosowania art. 6 EKPC⁴⁹. Uzasadnienie powinno skarżącemu przynieść możliwość efektywnego skorzystania z przysługującego prawa do kontroli instancyjnej, a samo uzasadnienie winno być sporządzone tak, aby przejrzysto określić wymagania realizacji prawa do bycia wysłuchanym i przedstawienia swojego stanowiska w sprawie⁵⁰. Instytucja uzasadnienia powinna więc być nie tylko formą procesową, ale również budować przekonanie o sprawiedliwości orzeczenia zapadłego w sprawie⁵¹. Również potwierdza to orzecznictwo polskich sądów, które potwierdza stanowisko ETPC, m.in. Sąd Apelacyjny w Łodzi w sprawie II AKa 255/21⁵² słusznie zauważył, że przy gromadzeniu i ocenianiu dowodów sąd orzekający jest obowiązany uwzględnić okoliczności przemawiające za oskarżonym i przeciw niemu. Powinien dokonać ich oceny z zachowaniem wskazań wynikających z art. 7 kodeksu postępowania karnego. Przesłanki dowodowe, na których opiera się sąd orzekający, muszą być odzwierciedlone w uzasadnieniu orzeczenia i wskazywać, co sąd uznał za udowodnione i wykazać tok oceny poszczególnych dowodów. Wyrok ETPC dowodzi, że prawo strony do rzetelnego uzasadnienia wyroku jest postrzegane integralnie jako część rzetelnego i prawidłowo przeprowadzonego postępowania w rozumieniu art. 6 ust. 1 EKPC. W ostatecznym wyroku w niniejszej sprawie ETPC stwierdził, że doszło do naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji, wyrok w tej sprawie jest ostateczny⁵³. Na przykładzie analizy powyższych spraw możemy zauważyć kształtującą rolę ETPC jako determinantu sądowej ochrony praw człowieka w obliczu międzynarodowym. Trybunał w swoim orzecznictwie wyznacza ramy postępowania, którymi powinny się kierować sądy i trybunały krajowe, co potwierdza sprawowanie przez niego funkcji kontrolnej nad przestrzeganiem praw podstawowych.

Bibliografia

- Buzunko O., Krasnova Y., *Features of Judicial Protection of Environmental Rights of Citizens in the European Court of Human Rights*, „Law. Human. Environment” 2022, t. 13, s. 8 i nast. <https://doi.org/10.31548/law2022.02.001>
- Gajda A., *Rzetelne uzasadnienie wyroku sądowego w kontekście wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 9 marca 2023 r. w sprawie Cupiał przeciwko Polsce*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2023, nr 4(74), s. 158 i nast. <https://doi.org/10.15804/ppk.2023.04.11>
- Garlicki L., *Europejski Trybunał Praw Człowieka a prawo UE (refleksje nad wyrokiem ETPCz z 6.12.2012 r. w sprawie Michaud przeciwko Francji)*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2014, nr 1, s. 20 i nast.
- Garlicki L., *Przystąpienie UE do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka – przygotowania i problemy*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2011, nr 1, s. 14 i nast.
- Garlicki L., *Sądownictwo a prawo europejskie*, [w:] *Polskie prawo konstytucyjne*, Warszawa 2023, s. 505 i nast.

48 A. Gajda, *Rzetelne uzasadnienie wyroku sądowego w kontekście wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 9 marca 2023 r. w sprawie Cupiał przeciwko Polsce*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2023, nr 4(74), s. 158 i nast.

49 M.A. Nowicki, *Moreira Ferreira przeciwko Portugalii (nr 2) – wyrok ETPC z dnia 11 lipca 2017 r.*, *Wielka Izba, skarga nr 19867/12*, [w:] M.A. Nowicki, *Europejski Trybunał Praw Człowieka. Wybór orzeczeń 2016*, LEX/el. 2017, LEX/el. 2018.

50 N. Zawadzka, *Glosa...*

51 A. Gajda, *Rzetelne...*, s. 158 i nast.

52 Wyrok SA w Łodzi z 11.01.2022 r., II AKa 255/21, LEX nr 3358682.

53 *Cupiał v. Polska*, pkt 38 i n. *Cupiał v. Polska*, pkt 42 i nast.

- Harris J.D., O'Boyle M., Bates E.P., Buckley C.M., *Law of the European Convention on Human Rights*, 2018. <https://doi.org/10.1093/he/9780198785163.001.0001>
- Hryb A.M., *Protection of Human Rights in the European Union: General Principles*, „Analytical and Comparative Jurisprudence” 2025, s. 859 i nast. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.01.143>
- Jurczyk T., *The role of the Court of Justice of the European Union in setting European Union Standards of Protection of Fundamental Rights*, [w:] *Międzynarodowa ochrona praw człowieka – współczesne problemy na świecie*, red. M. Jabłoński, T. Jurczyk, P. Gutierrez, Wrocław 2015, s. 141 i nast.
- Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzona w Rzymie dnia 4.11.1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz.U. z 1993 r., nr 61, poz. 284 ze zm.).
- Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Tom II. Komentarz do artykułów 19–59 oraz Protokołów dodatkowych, red. L. Garlicki, Warszawa 2011, s. 184 i nast.
- Krzywoń A., *Europejski system ochrony praw i wolności – Rada Europy*, [w:] A. Krzywoń, W. Brzozowski, M. Wiącek, *Prawa człowieka*, Warszawa 2023, s. 77 i nast.
- Krzyżanowska-Mierzewska M., *Europejska Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności w Polsce – refleksje po trzydziestej rocznicy ratyfikacji*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2024, nr 5, s. 4 i nast.
- Lock T., *The ECJ and the ECHR: The Future Relationship between the Two European Courts*, *The Law and Practice of International Courts and Tribunals*, Holandia 2010, s. 375 i nast. <https://doi.org/10.1163/156918509X12537882648426>
- Łętowska E., *Dyskurs prawniczy w Polsce: miejsce i znaczenie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2023, nr 11, s. 13 i nast.
- Nowicki M.A., *Komentarz do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności*, [w:] *Wokół Konwencji Europejskiej. Komentarz do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka*, wyd. VIII, Warszawa 2021, art. 15, s. 22 i nast.
- Nowicki M.A., *Neij i Sunde Kolmisoppi przeciwko Szwecji – decyzja ETPC z dnia 19 lutego 2013 r., skarga nr 40397/12*, [w:] *Europejski Trybunał Praw Człowieka. Wybór orzeczeń 2013*, LEX/el. 2014.
- Opinia TS z 18.12.2014 r., 2/13, ZOTSiS 2014, nr 12, poz. I-2454. [https://doi.org/10.1016/S0262-1762\(14\)70304-9](https://doi.org/10.1016/S0262-1762(14)70304-9)
- Postanowienie TSUE z 17.05.2022 r., C-692/21 P, OH przeciwko Europejski Trybunał Praw Człowieka, LEX nr 3345278.
- Półtorak N., *Przystąpienie Unii Europejskiej do Konwencji o Ochronie Praw Człowieka – projekt umowy akcesyjnej a prawo UE*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2012, nr 9, s. 4 i nast.
- Protokół nr 16 do Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, <https://europeancourt.org/pl/dokumenty/rada-europy/europejska-konwencja-praw-czlowieka/protokol-nr16/> (dostęp: 9.04.2025).
- Sozański J., *Przystąpienie Unii Europejskiej do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Glosa do opinii TS z dnia 18 grudnia 2014 r., 2/13*, „Państwo i Prawo” 2016, nr 8, s. 122 i nast.
- Spano R., *The Rule of Law as the Lodestar of the European Convention on Human Rights: The Strasbourg Court and the Independence of the Judiciary*, „European Law Journal” 2021, t. 27. <https://doi.org/10.1111/eulj.12377>
- Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Gospodarczą (Dz.U. z 2004 r., nr 90, poz. 864/2 ze zm.).
- Wyrok SA w Łodzi z 11.01.2022 r., II AKa 255/21, LEX nr 3358682.
- Zahirović D., *Is There Something New in the European Union? – Right to a Fair Trial According to the Charter of Fundamental Rights of the European Union*, „Anali Pravnog fakulteta broj” 2018, nr 22.
- Zawadzka N., *Glosa do decyzji ETPC z dnia 19 lutego 2013 r., 40397/12*, LEX/el. 2013.